

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma: **MÉDIÁ – UMENIE – SPOLOČNOSŤ
(VYUŽITIE UMELECKÝCH ARTEFAKTOV V MÉDIÁCH A PRI TVORBE
ADVERFAKTOV)**

Autor: PhDr. Jitka Rožňová, PhD.

Oponent: doc. PhDr. Zora Hudíková, PhD.

Kritériá hodnotenia habilitačnej práce

1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce

Habilitantka si vybrala na spracovanie veľmi zaujímavú a relevantnú tému – previazanosť a vzájomnú interakciu i interferenciu umenia, médií a spoločnosti. Umenie tvorí významnú súčasť mediálneho sveta, ako sama uvádza – je prítomné v tvorbe reklamnej i masmediálnej, jednotlivé klasické umenia sa stali masmediálnymi produktami, či sú médiami v svojej základnej podstate šírené. A naopak – médiá prenikli do klasického umenia, ovplyvnili procesy tvorby i formy umeleckého stvárnenia mediálnych výstupov. Symbiózu obsahu, formy i kvalitu umeleckej i mediálnej tvorby ovplyvňujú spoločenské podmienky i úroveň kultúry danej spoločnosti. To všetko spätne vplýva na posolstvá a vyjadrenia prostredníctvom nich. Preto je veľmi dôležité, aby súčasťou profesionálnej výbavy žurnalistu bola značná miera estetického vzdelania a istá miera estetického cítenia, ktorá prispieva k tomu, že bude lepšie rozumieť svetu súčasnému, ako aj minulému, symbolom a posolstvám vyjadreným v jednotlivých obdobiach jeho vývoja, a v neposlednom rade bude vedieť lepšie uplatniť svoju kreativitu v produktoch vlastnej tvorby. Autorka sa rozhodla spracovať uvedenú problematiku komplexne, aj keď s limitáciou rozsahu práce. Oceňujem, že v spôsobe uchopenia uvedenej problematiky v celej jej šírke uplatnila tiež kreatívny prístup. Zamerala sa na jednotlivé relevantné artefakty, ktoré interpretovala v kontexte spoločensko-politickom, mediálnom aj umeleckom. Podarilo sa jej tak cez modelové príklady poukázať na úzku previazanosť týchto oblastí, ako aj ich vzájomné ovplyvňovanie sa v rôznych etapách vývoja spoločnosti a ich významnú úlohu v nej s ohľadom na budovanie jej kultúry, ako aj na potenciálne celospoločenské dopady. Tému a náročnosť jej spracovania hodnotím pozitívne, nakoľko habilitantka dokázala poukázať na významné prepojenia jednotlivých oblastí v celospoločenskom kontexte.

2. Posúdenie úrovne spracovania práce

Habilitantka spracovala tému systematicky, rozdelila ju do piatich kapitol, v každej spracovala jednu časť problematiky. V prvej sa venovala téme využitia umenia v reklame a masových médiách, pričom poukázala na vzájomnú prepojenosť vizuálneho umenia a reklamnej komunikácie s ohľadom na dopad na recipienta. Stavala na elementárnych teoretických

poznatkoch s dôrazom na výtvarný jazyk a vizuálne umenie. V druhej kapitole už konkretizuje uvedenú problematiku na plagátovej tvorbe ako významnej súčasťi reklamnej tvorby. Autorka si na analýzu vybrala citlivé obdobie prvej Slovenskej republiky a identifikovala využitie / zneužitie plagátovej tvorby s umeleckými prvkami na propagandistické účely. Veľmi pozitívne hodnotíme ako výber obdobia tvorby, tak aj analýzy jednotlivých plagátov, kde autorka poukázala na jednotlivé symboly, umeleckosť stvárnenia a využívanie umenia aj s negatívnymi dôsledkami pre spoločnosť. Cez vybrané príklady zdôraznila, ako môže byť umenie prostredníctvom masmediálnej komunikácie zneužitú. Za zbytočne rozsiahly však považujeme historický exkurz (ss. 30-36), nakoľko sa autorka k definovaniu historických udalostí a ich vplyvov opätovne vracia v časti pri analýze plagátov, čo považujeme za dostatočné pre charakterizovanie a pochopenie problematiky. V ďalšej časti (tretia kapitola) sa autorka venovala efektívnosti využitia fotografie v reklamnej tvorbe. Opäť veľmi kvalifikovane vybrala príklad, ktorý prezentoval pre komerciu nezaujímavú, ale pre spoločnosť veľmi citlivú tému – tému staroby. Na analyzovanej reklamnej kampani dokladovala, že „reklama sa dá robiť vizuálne i obsahovo pútavo a zároveň tak, že nepodporuje stereotypy a nestigmatizuje uvedenú tému“ (s. 95). Svoje predpoklady si overila prieskumom. Jednoduchými troma otázkami zisťovala emocionálne pôsobenie reklamy, čo v nej zapôsobilo a či reklama splnila účel a podnietila k podpore prezentovanej aktivity. K tejto časti máme dve metodologické výhrady. V prvom rade jej chýbajú výskumné otázky, z ktorých vyvodzovala uvedené predpoklady. Autorka tiež nesprávne uvádza, že formuluje hypotézy. Uvedené formulácie však nespĺňajú kritéria na formuláciu hypotéz, tie majú byť dvojparametrické a vyjadrovať vzťah medzi premennými. Zároveň podliehajú štatistickému vyhodnocovaniu pri potvrdzovaní pravdivosti / nepravdivosti. Habilitanka nemôže iba jednoducho konštatovať potvrdenie hypotézy, pretože svoje tvrdenie nemá faktograficky podložené (napr. Je 62% väčšina? – s. 58, atď). Druhou výhradou je, že podrobnejšie nepopisuje svoj výskumný postup – neuvádza ako a kde osobne a elektronicky zbierala odpovede na otázky. Je tiež na škodu, že habilitanka neskúmala pozadie záujmu o túto konkrétnu reklamu (zainteresovanosť, estetické stvárnenie a pod.) a dôvody angažovanosti so zámerom podporiť kampaň (reklama sa týka mňa, alebo niekoho z môjho okolia – verzus -- reklama je pôsobivo a citlivo spracovaná a preto ma oslovila). Štvrtá kapitola sa venuje synergii masmediálneho a umeleckého priestoru prostredníctvom komparácie dramatickej postavy v printových médiách a v knihe. Autorka sa rozhodla skúmať, v akých dramatických podobách a postavách sú sprítomňovaní muži a ženy v novinárskych obsahoch, konkrétne v štyroch ženských časopisoch, a to v dvoch časových obdobiach – roky 2016 a 2019. Podľa nášho názoru však v tomto prípade možno skôr hovoriť o istých archetypoch, ktoré sú prezentované ako v divadelnej, tak aj v masmediálnej tvorbe. Odhliadnuc od uvedenej výhrady autorka potvrdila, že napriek postupnej transformácii rolí v dôsledku spoločensko-technologického vývoja stále pretrvávajú stereotypizácia zobrazovania ženy v jej rolách matky, manželky/partnerky a gazdinky, a len pomaly sa do rovnakej pozície dostáva model sebavedomej, vzdelanej a úspešnej ženy (aj keď je to už podľa autorky práce intenzívnejšie ako v minulosti – s. 96). Obraz role muža – hrdinu, úspešného, silného muža tiež zostáva silne zachovaný, aj keď autorka zisťuje, že na rozdiel od minulosti už nie je výnimkou zobrazovanie muža, ktorý sa aktívne podieľa na výchove detí a chode domácnosti (s. 97). Dôveryhodnosť výskumu znižuje fakt, že v práci v časti príloha nenachádzame zdrojové dáta, o ktoré autorka tieto svoje tvrdenia opiera. Pri vykreslení obrazu ženy / žien a muža / mužov

z románu Sándora Máraia Esterina pozostalost' habilitantka používa prípadovú štúdiu, na ktorej dokladuje, že k podobnej stereotypizácii rolí dochádza aj cez ďalšie masové médium, ktoré je umeleckým dielom, a to je kniha. Posledná, šiesta kapitola sa venuje analýze prostredia, ktoré formuje budúcich žurnalistov z hľadiska rozvoja ich estetického cítenia. Autorka konkrétne popísala obsah predmetov na bakalárskom štúdiu na Katedre žurnalistiky UKF v Nitre, ktoré sa cielene venujú rozvoju estetického cítenia a kreativity. Presne opísala cieľ konkrétnych predmetov, ako aj jednotlivé cvičenia pre študentov a ich zámer. To, či sú účinné z hľadiska rozvoja estetického poznania študentov si overila počas trojročného výskumu. Aj keď posun vo výsledkoch nie je veľký, realizovaný výskum jej otvoril ďalšie otázky a podnety z hľadiska vzdelávania študentov na základných a stredných školách. Aj v tejto časti predpoklady pomenúva ako hypotézy a tomu nezodpovedá ich vyhodnotenie, v práci tiež chýbajú zdrojové dáta z výskumu. Z formálneho hľadiska je táto časť trochu neprehľadná, čo sťažuje vnímanie zistení výskumu.

Za veľmi prínosný považujeme záver práce, kde autorka zosumarizovala jednotlivé zistenia a kľúčové argumenty, vyvodila z nich závery pre históriu, teóriu aj prax s ohľadom na hlavnú tému práce – využitie umeleckých artefaktov v médiách a pri tvorbe adverfaktov.

Okrem uvedeného môžeme konštatovať, že habilitantka jasne stanovila a formulovala hlavný cieľ práce, ako aj jednotlivé ciele jednotlivých častí, všetky ciele naplnila. Pri spracúvaní problematiky postupovala deskriptívnym spôsobom. Svoje pohľady a názory pretavovala a podporovala cez koncepty a myšlienky ďalších autorov, ktorí sa jednotlivým čiastkovým subtémam venovali. Na konci každej kapitoly vyvodila vlastné závery. V niektorých kapitolách a pasážach by sa viac žiadal vlastný pohľad habilitantky, nakoľko sa v práci na viacerých miestach nachádzajú dlhé úseky zostavené iba z parafráz, bez vlastného hodnotiaceho vkladu. Na druhej strane konštatujeme, že všetky odkazy sú kompetentne zazdrojované, autorka dodržiava internú citačnú smernicu. Pozitívne hodnotíme, že autorka v práci využíva rôzne metódy spracovania – historickú analýzu, kvalitatívnu analýzu, dopytovanie, komparáciu, ako aj metódy logickej analýzy, metódy považujeme za adekvátne pre daný typ prieskumu / výskumu. Pozitívne hodnotíme, ako pracuje s prípadovými štúdiami, ktoré jej pomohli vytvoriť mnohotematický a mnohvrstevný obraz o interferencii umenia, médií a spoločnosti.

3. Prínos a úroveň výsledkov práce

Habilitantka sa rozhodla spracovať tému prieniku umenia – médií / reklamy – spoločnosti. V teoretickej rovine skoncipovala cez parafrázy a citácie, ako aj vlastné názory a závery, pohľad na rôznorodosť a komplikovanosť uvedenej problematiky, ako aj jej širokospektrálnosť a zásah do rôznych rovín mediálnej oblasti a života spoločnosti.

Vo výskumnej rovine čiastkovými prieskumami a prostredníctvom prípadových štúdií doložila svoje tvrdenia, poukázala na niektoré relevantné javy a ich využitie v spoločnosti alebo v mediálnej sfére, a ich dopady.

A v poslednej kapitole deklarovala, akým spôsobom sa dá prakticky rozvíjať estetická gramotnosť u študentov žurnalistiky a aké sú účinky tohto procesu, samozrejme vo vymedzenom priestore rozsahu výučby.

Zo zhodnotenia celej práce môžeme konštatovať, že habilitantka v práci preukázala, že vie vedecky pracovať, reflektovať a pomenúvať vedecké problémy, voliť vhodné metódy na ich skúmanie, interpretovať zistenia a vyvodzovať z nich závery. Rovnako podľa nás preukázala, že rozmýšľa aj ako pedagogička o spôsoboch, ako kultivovať budúcich žurnalistov a ako v nich rozvíjať kreativitu, schopnosť využívať umelecké prvky v žurnalistickej tvorbe, či budovať všeobecný rozhľad, ktorý prispieva k ich profesionalite.

4. Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)

Práca je jasná, prehľadná, autorka preukázala schopnosť hutne, odborne a zároveň zrozumiteľne vyjadriť podstatu veci, analyzovať a zovšeobecňovať. Jednotlivé kapitoly aj odseky a myšlienky na seba logicky nadväzujú. Autorka používa odborný štýl, kompetentne pracuje so zdrojmi, dodržiava internú normu pri uvádzaní citácií a odkazov. Štruktúra práce zodpovedá potrebám spracovania danej problematiky tak, ako si to autorka v úvode práce vytýčila. Kvantitatívne výsledky spracovala do prehľadných grafov. V práci sa nachádza minimum gramatických nedostatkov.

Otázky do diskusie:

1. Popíšte podrobnejšie, akým spôsobom ste realizovali zber údajov pri prieskume sociálnej reklamy.
2. Na s. 59 tvrdíte, že „Zadávateľia a tvorcovia by sa nemali vyhýbať prítomnosti seniorov ani v reklamných posolstvách na tovary a služby každodennej spotreby, ktoré sú určené dospelaj populácii ako takej. Výhradné prezentovanie mladých, krásnych, vyretušovaných tvárí pôsobí neprirodzene a nedôveryhodne a prehľbuje generačné bariéry v spoločnosti. Na základe akých poznatkov toto tvrdíte? Nemyslíte si, že dnes je uvedená formulácia už prekonaná (pozri napr. na reklamu spoločnosti XXXLutz, Dove a i.) ?
3. Aké možnosti ďalšieho využitia umeleckých postupov v žurnalistickej oblasti vidíte?

Na základe vyššie uvedených skutočností odporúčam, aby **bol** po úspešnom habilitačnom konaní **udelený PhDr. Jitke Rožňovej, PhD.** vedecko-pedagogický titul docent.

V Bratislave 15.9. 2020

doc. PhDr. Zora Hudíková, PhD.